

Onderwerp: ontwikkelingen na publicatie rapport Onzichtbaar

Amsterdam, 28 juli 2021

Geachte raadsleden,

In februari 2021 publiceerde ik mijn rapport "Onzichtbaar". Hierin vraag ik aandacht voor de positie van ongedocumenteerden, met name die van kwetsbare groepen als jongeren, arbeidsmigranten en ouderen. Omdat ongedocumenteerden in administratieve zin niet bestaan, ondervinden zij de gevolgen van de kloof tussen de 'systeemwereld' en hun 'leefwereld'. In die leefwereld worstelen ongedocumenteerden met kansenongelijkheid en zorgproblematiek en lopen zij een groter risico om te maken te krijgen met uitbuiting. Uitbuiting is in sommige gevallen zelfs een verdienmodel geworden, getuige de misstanden op de woning- en arbeidsmarkt. Daarnaast draagt uitbuiting ook bij aan de ondermijning van ons rechtssysteem.

Als ombudsman pleit ik er voor dat Amsterdam er alles aan doet om een uitbuitingsvrije stad te worden. Om dit doel te bereiken kunnen we niet langer weggijken van de problemen van ongedocumenteerden en is het belangrijk dat er wordt gewerkt aan oplossingen voor de lange termijn.

Ik heb mijn rapport op 8 april 2021 nader toegelicht in de commissie AZ. Maar ook daarna liet dit onderwerp mij niet los. Zo heb ik met diverse organisaties als onderwijsinstellingen, belangenorganisaties en werkgevers contact gehad om mijn aanbevelingen en andere verbeterpunten tot uitvoering te laten komen. Het leek mij goed om u over deze ontwikkelingen te informeren.

In de bijlage treft u een overzicht aan van de concrete voorstellen van organisaties en bedrijven die bereid zijn om te experimenteren. Deze initiatieven dragen ertoe bij dat op een veilige manier gewerkt kan worden aan de zichtbaarheid van ongedocumenteerden en de verbetering van hun situatie.

Ik ben verheugd dat wethouder Rutger Groot Wassink reeds heeft aangegeven een aantal initiatieven nader te willen onderzoeken. Ik hoop ook dat het onderwerp uw aandacht blijft houden, zodat gewerkt kan worden aan een uitbuitingsvrije stad.

Met vriendelijke groet,

Arre Zuurmond
Ombudsman Metropool Amsterdam

BIJLAGE

Pakhuis de Zwijger en SIOO

Op 28 juni 2021 ben ik in het programma Uitbuitingsvrije Stad van Pakhuis de Zwijger in gesprek gegaan met wethouder Rutger Groot Wassink en een aantal andere betrokkenen over de positie van ongedocumenteerden in Amsterdam. Tijdens deze bijeenkomst hebben verschillende partijen hun ideeën gepresenteerd.

Aan de deelnemers van SIOO van het programma Executive Change Management (ECM) is vervolgens gevraagd om een actieonderzoek uit te voeren naar de perspectieven van ongedocumenteerde mensen in Amsterdam. Op 5 juli 2021 heeft de groep deze ideeën besproken met wethouder Rutger Groot Wassink.

Hieronder treft u een overzicht van de initiatieven:

Onderwijs

Ongedocumenteerde studenten worden belemmerd in hun ontwikkelingsmogelijkheden. Er is gebleken dat de toegang tot onderwijs voor deze groep wordt beperkt en ook zijn er signalen van kansongelijkheid. Zo krijgen middelbare scholieren een lager advies zodat ze zich voor hun achttiende kunnen inschrijven voor een vervolopleiding. Het is in veel gevallen niet de opleiding waar ze zich voor willen inschrijven of die aansluit op hun talenten. Binnen het huidige systeem blijft veel potentieel van ongedocumenteerde jongeren onbenut.

Om de toegang tot onderwijs te verbeteren gaan de Hogeschool van Amsterdam, de Haagse Hogeschool en de Vrije Universiteit zich inzetten om de toegang tot (hogere) onderwijs te verbeteren, om het collegegeldtarief zo laag mogelijk te houden en kansengelijkheid mogelijk maken.

Met de bereidheid van deze hogescholen en universiteiten kunnen belangrijke stappen worden gezet.

Indirect onderscheid

In praktijk lijken er knelpunten te zijn met betrekking tot de realisatie van het recht op onderwijs. Zo is inschrijven voor een opleiding of de registratie van een diploma via studielink niet mogelijk. Ook lijken er belemmeringen te zijn als het gaat om stagemogelijkheden of het volgen van een BBL-opleiding. Er is mogelijk sprake van indirect onderscheid en daarom ben ik in gesprek gegaan met de discriminatiepunten Amsterdam en Midden-Nederland. De verwachting is dat er begin september een speciale meldroute zal worden gepresenteerd en er meer aandacht wordt gegeven op anoniem en veilig melding maken. Op die manier hopen de discriminatiepunten meer meldingen binnen te krijgen zodat er nader onderzoek kan worden verricht.

ECM-deelnemers SIOO: Stadspas en "Pak je kans"

Veel Amsterdamse voorzieningen kunnen in praktijk worden verstrekt vanuit scholen. Het advies is om scholen een centrale rol te geven in onder andere de afgifte van de stadspas. Scholen hebben namelijk goed zicht op de thuissituatie van hun leerlingen en zijn beter in staat om te bepalen of ze in aanmerking komen voor deze voorzieningen.

Concreet zou het goed zijn om eerst via een pilot te onderzoeken onder welke voorwaarden dit zou kunnen. De open scholengemeenschap Bijlmer is bereid om dit samen met de gemeente te onderzoeken.

Arbeidsmigratie

Om een uitbuitingsvrije arbeidsmarkt te realiseren is het belangrijk om een ander gesprek te voeren over arbeidsmigratie. Het is bekend dat er een grote groep ongedocumenteerden werkzaam is in de huishouding. FNV Domestic Migrant Workers zet zich in voor het verbeteren van de positie van deze groep arbeidsmigranten.

Tijdens de bijeenkomst in het Pakhuis de Zwijger heeft FNV Domestic Workers aandacht gevraagd voor het ratificeren van het ILO-verdrag C189, zodat huishoudelijk werkers dezelfde rechten hebben als reguliere arbeiders. Voor de groep ongedocumenteerden zou dit niet direct leiden tot verandering van de positie, maar zou het naast erkenning een aanleiding kunnen zijn om een ander gesprek te hebben over dit vraagstuk.

Om verdere stappen te ondernemen stelt de FNV Domestic Workers voor om samen met FNV een pilot te starten voor een vouchersysteem voor ongedocumenteerde huishoudelijke werkers. Een vergelijkbaar systeem is al in Geneve van kracht. Het Geneve model draagt bij aan bescherming van de ongedocumenteerde huishoudelijke werkers en het op een veilige manier zichtbaar maken. Zo wordt er ook bijgedragen aan een formele economie.

Voorstel ECM-deelnemers SIOO: tijdelijke werkvergunning voor kansberoepen

Het voorstel is om een experiment te starten door structureel in te zetten op een tijdelijke werkvergunning voor ongedocumenteerden in kansberoepen. Een aantal organisaties is bereid om aan ongedocumenteerden een stage, werkervaringsplek en tijdelijke baan te bieden, met als doel een reguliere baan gedurende 2 of 3 jaar te regelen. Waar mogelijk wordt aangesloten bij de bestaande structuren.

Er zijn afspraken gemaakt met grote bedrijven en instellingen die hebben toegezegd om onderdeel te zijn van dit experiment.

Gezondheidszorg ouderen

In de huidige situatie worden ongedocumenteerde ouderen gedwongen om hun medicijnen van koelkast naar koelkast te verhuizen. Het netwerk wordt kleiner en de oudere wordt door de leefomstandigheden steeds zieker. Deze ouderen zijn kwetsbaar. Ze blijven werken soms zelfs zonder garantie op geld.

Uit onderzoek is gebleken dat de informatievoorziening niet optimaal is, er zijn diverse redenen waarom de oudere niet de juiste weg weet te vinden en dan te laat of niet goed wordt geholpen. Om een beter beeld te krijgen van het leven van de ongedocumenteerde ouderen is voorgesteld een persoonlijke kaart uit te geven die als informatiekaart voor zorgverleners en professionals dient. Uit gesprekken is ook gebleken dat ongedocumenteerde ouderen behoefte hebben aan een kaart, omdat dit tastbaar is en een veilig gevoel geeft.

Voor de gemeente draagt dit bij aan de zichtbaarheid van deze ouderen. Zo kan er op langere termijn gekeken worden naar verbeteringen van de situatie van de ongedocumenteerde ouderen. Door te werken aan betere informatievoorziening wordt hiermee de drempel naar de zorg verkleind. Betere zorg voor de kwetsbare ouderen is nodig en daarmee voorkom je achteraf hoge (medische) kosten.

Tijdens de bijeenkomst in het Pakhuis de Zwijger is er namens Stap Verder en Regenbooggroep voorgesteld om samen met de gemeente een pilot te starten om aan 1000 ongedocumenteerde ouderen een kaart te verstrekken en te onderzoeken hoe de zorg en informatievoorziening verbeterd kan worden.

Voorstel ECM-deelnemers SIOO: Een experiment rechtstreekse samenwerking met wijkverpleging

In plaats van de route doktersconsult rechtstreeks te doorlopen is voorgesteld om de samenwerking aan te gaan met de wijkverpleging. Dit zou op korte termijn gerealiseerd kunnen worden via de inloopsprekuren en bekende locaties waar ongedocumenteerde ouderen naartoe gaan. Met dit experiment kan ook worden onderzocht wat dit betekent voor de financiering van zorg.

Verder wordt voorgesteld om met de koepelorganisatie Sigra in gesprek te gaan om de zorg voor deze doelgroep op de agenda te zetten en te komen tot onderlinge samenwerking en de kansen en mogelijkheden van een gezamenlijke zorgpas te bespreken. Omdat er via een gezamenlijke zorgpas de ouderen verzekerd kunnen worden die zowel door de formele als informele zorg in Amsterdam kan worden benut. Daarnaast wordt ook het idee voorgesteld om de mogelijkheden van 1 Zorgloket voor ongedocumenteerden te onderzoeken.